

## Papež Leon XIII.

(Spisal dr. Iv. Janežič.)

Za biserno ali demantno obletnico papeževga mašništva ni odveč, ako si ogledamo imenitne podatke iz njegovega življenja in delovanja.

Porodil se je Leon XIII., po krstnem imenu in priimku Joahim Pecci, dné 2. sušca leta 1810. v mestu Karpinetu na Laškem iz grofovske rodbine. Latinske šole je zvršil v mestu Viterbu pri jezuitih in na rimskem kolegiju modroslovje in bogoslovje do leta 1832., ko je dosegel doktorsko čast. Potem je vstopil v Accademia dei nobili, kjer se je pečal s pravoslovjem in bogoslovjem. Dné 31. grudna l. 1837. je prejel mašnikov red in je opravil drugi dan 1. prosinca l. 1838. novo mašo; zato obhajamo prav sedaj 60letnico njegovega mašništva.

Po končanih naukih je šel Pecci v državno službo in sicer je prevzel upravo v Beneventu kot papežev delegat; v enakem poslu je prišel l. 1841. v Umbrijo. Prosinca l. 1843. je postal naslovni nadškof za Damieto in je bil imenovan za papeževga nuncija v Belgiji. Trudapolno je bilo njegovo delovanje na tem mestu, vendar je vstrajal srčno in mnogo koristil cerkvi v Belgiji in na Nemškem. Jeseni l. 1845. ga papež Gregor XVI. pokliče iz Bruselja in postavi za nadškofa v Perugii; vendar je Gregor preje umrl dné 1. rož. l. 1846. in je bil izvoljen že Pij IX. dné 16. rožnika, predno je Joahim Pecci nastopil svojo škofijo. Svojo škofovsko službo je opravljal z veliko vnemo, skrbel je za dušno in za telesno korist svojih ovčic. Leta 1848. je moral veliko prestat zaradi upornikov, celó njegovo življenje je bilo večkrat v nevarnosti, pa božja roka je čuvala nad njim. S podvojeno gorečnostjo si je prizadeval zaceliti rane, ki jih je bila precukcija vsekala njegovi škofiji.

V priznanje za njegove velike zasluge ga je imenoval papež Pij IX. za kardinala dné

19. grudna leta 1853., a ostal je in deloval naprej v svoji škofiji. Doživel je hude čase. Piemonški kralj Viktor Emanuel je v zvezi z laškimi rovarji zjedinił Italijo in jemal postavnim vladarjem posestva. Že leta 1860. je zasedel Umbrijo in l. 1870. vzel papežu Rim. Cela povoden hudobnih postav in naprav se je razlila čez Italijo in hudi časi so prišli čez sv. cerkev. Pecci pa je stal neustrašen na svojem mestu in branil sv. vero, pravice katoliške cerkve nasproti novim oblastnikom. Uspehov res da ni dosegel, a pokazal je modrost in srčnost v obilni meri, kar je nagnilo papeža Pija IX., da ga je imenoval ključarjem rimske cerkve in ga poklical v Rim med svoje svetovalce leta 1877.

Ko je umrl papež Pij IX. dné 7. svečana leta 1878., bil je 20. svečana od kardinalov Leon XIII. izvoljen na njegovo mesto za poglavarja sv. katoliške cerkve.

Poglejmo, kakšne so bile državne razmere v tistem času.

Italija je dobila novega kralja (9. prosinca l. 1878.) Humberta I. Prevzel je zjedinjeno Italijo kot dedščino po svojem očetu. Takoj ob svojem nastopu je slovesno razglasil svetu, da hoče nasproti vsakomur držati, kar je oče pridobil, torej tudi nasproti cerkvi. Kralj Humbert se opira na moč skrivnih družb in na vpliv denarja in pa na orožje.

Ko je umrl Pij IX., tedaj so sovražniki papeštva glasno govorili, da je bil on zadnji papež; pa motili so se. Leon XIII. je bil srečno izvoljen in je srčno prijel za krmilo Petrove ladije. Nasproti kralju Humbertu res ni imel ne denarja ne orožja na svoji strani, imel pa je trdno pravo in srca katoličanov. Kakor kralj Humbert je tudi papež izjavil, da ne odstopi od cerkvenih pravic niti za las, a da boj prepušča Bogu in upa trdno na končno zmago.



Francija, ki je stala prejšnje čase na strani papeževi, bila je ob nastopu Leona XIII. pod vplivom Gambette, ki je izjavil: „Cerkev je naš sovražnik.“ Od tam ni bilo pričakovati pomoči, pač pa stiska in preganjanje.

Nemčija se je tedaj borila v „kulturnem boju“ zoper katoliško cerkev; mogočni Bismarck je hotel protestantizmu in nemštvu priboriti nadvlado v Evropi.

Avstrija ima vladarja, ki je bil vsekdar po sinovsko udan sveti stolici. Oni možje, kateri so imeli v rokah državno krmilo, niso sicer delovali zoper papeža, a iz raznih ozirov so bili najrajši hladni proti njemu.

Angleška je še v sponah krive vere, vendar imajo angleški državniki praktičen razum, da niso katoliški cerkvi nasprotni, ampak celó nekako naklonjeni. Zato je za Leonovega papeštva cerkev na Angleškem jako napredovala.

Rusija, najmogočnejša evropska država, živi v razkolu in zato ni prijazna katoliški cerkvi, vendar je car Aleksander III. ravno v teh letih mnogo storil sploh za krščanstvo.

Druge manjše države ne pridejo mnogo v poštev pri teh svetovnih razmerah.

Jako težavno je bilo torej stališče papeža Leona, ko je prevzel vlado sv. cerkve; nikjer ni imel pomoči kakor pri Bogu. Treba je bilo res nenavadne modrosti in srčnosti za to službo, kakoršno mu je Bog podaril.

Kako so se razvile nadaljnje državne razmere nasproti papežu?

Italija gre vedno svojo pot, katero ji kažejo državniki iz skrivnih družb, zato razmere do sv. stolice niso nič boljše, pač pa je država sama hudo propadla na blagostanju doma in na zunanjem ugledu. Cela vrsta proticerkvenih postav je prišla na dan in še prihaja.

Francija je po smrti Gambette prišla nekoliko v boljše razmere do papeža, in akotudi še vedno vlada tam prostozidarstvo, vendar si ne drzne bojevati se očitno s cerkvijo. Prizadevanje papeževo za jedinstvo med katoličani kaže lepe uspehe in prihodnost Francije bo pač boljša kakor je sedanjost.

Nemčija se je polagoma približala papežu in kulturni boj je počasi pojenjal; ka-

toličani so prišli do večje veljave v državi. Nemčija ima svojega diplomatskega zastopnika pri papežu in hoče živeti v dobrih razmerah z njim.

Kako je v Avstriji, to je našim bralcem dovolj znano. Jasno je, da nedostaje verske zavesti in od tod izvirajo mnogi žalostni pojavi. Sveti oče s škofi vred deluje modro na to, da bi se po načelih pravičnosti in pravega krščanstva povzdignila naša domovina.

Anglija napreduje počasi pa vstrajno v dobrem; upati je od njene strani izdatne podpore za sv. cerkev.

Rusija ima svojega zastopnika pri sveti stolici, vendar še ni razmerje med državo in cerkvijo vsestransko urejeno. Kažejo se pa znamenja boljših časov.

Pri vseh vladah je papež Leon XIII. častita oseba, in spoštovanje mu izražajo na razne načine. Izberejo si ga tudi za sodnika v prepornih mednarodnih stvaréh.

Veselo znamenje za nas je zlasti to, da sta slovanski državi na jugu, Srbija in Črnogora mirnim potem uredili svoje cerkvene razmere v sporazumu s papežem.

Ne trdimo preveč, ako pravimo, da je papež Leon XIII. najbolj čislán in priljubljen vladar na zemlji.

Poglejmo še njegovo delovanje v prid sv. cerkve, kakor se nam kaže po njegovih pismih in okrožnicah.

1. V okrožnici dné 21. malega travna leta 1878. kaže na *hudo bolezen v človeški družbi*, za katero bo morala poginiti, ako se ne najde pripravno zdravilo; tako zdravilo pa ima sv. cerkev v resnici in milosti. Ako škofje in mašniki z vso gorečnostjo poskusijo rabiti ta pomoček vsestransko v prid bolni človeški družbi, ki je še ozdravljiva, mora se obrniti na bolje, za to prosimo Boga.

2. Okrožnica z dné 28. grudna leta 1878.: Ta *bolezen v človeški družbi* ima svoj vir iz raznih hudobnih družb, kakoršne so: socializem, komunizem, nihilizem itd., ki spodkopujejo temelje človeške družbe; vero, oblast, lastino in zakon. Od strani države se ne stori dovolj ali celó nič zoper tako rovanje,



zato je dolžnost cerkve svariti in braniti družbo pred poginom in kazati pot doboljševanja.

3. Okrožnica z dné 4. vel. srpana l. 1879. priporoča *krščansko modroslovje*. Le resnica nas more rešiti. Poleg razodetih resnic pa je treba tudi naravnih resnic v podporo in pravo razodenja. Vsestransko naj zasije luč resnice in lep dan se povrne za ljudi.

4. Okrožnica z dné 10. svečana l. 1880. o *zakramentu zakona*. Družina je podlaga cerkve in države, in podlaga družine je zakon. Komur je mar za srečo in blagor ljudij, naj varuje in spoštuje svetost zakona. Zakon je v cerkvi v najboljših rokah, a države jemljó s civilnim zakonom, z zakonsko ločitvijo in še drugače sveti zvezi pomen in veljavo.

5. Okrožnica z dné 30. kimovca leta 1880. opisuje delovanje, priporoča *češčenje sv. Cirila in Metoda*; vsej cerkvi naklada dolžnost, da praznuje njiju praznik v ta namen, da bi pomagala odpraviti razkol in zjediniti cerkev.

6. Okrožnica z dné 3. grudna leta 1880. priporoča *misijone* med neverniki in *misijonske družbe* v podporo.

7. Okrožnica z dné 29. rožnika leta 1881. kaže na *izvor državne oblasti*, ki je v Bogu, in dokazuje, da je razmerje med vladarjem in podaniki le tedaj pravo in trdno, ako vsi to resnico priznavajo. Kdor drugod išče izvora državnih oblastij, se moti, in državniki, ki svojo oblast podpirajo na silo, so si izbrali slabo podporo.

8. Okrožnica z dné 17. kimovca l. 1882. proslavlja *sv. Frančiška Serafinskega* in priporoča *III. red* kot močno zboljševalno sredstvo.

9. Okrožnica z dné 1. kimovca leta 1883. uvaja *molitev sv. rožnega venca* za mesec vinotok, da bi z Marijno pomočjo cerkev božja hitreje dosegla mir.

10. Okrožnica z dné 20. malega travna l. 1884. kaže hudobijo in nevarnost *prostožidarjev* za človeško družbo in vabi vse kristijane na skupni odpor proti tej skrivni družbi.

11. Okrožnica z dné 30. velikega srpana l. 1884. v novič priporoča *sv. rožni venec*

12. Okrožnica z dné 1. listopada l. 1885. riše v mogočnih potezah *podobo krščanske države*, pravice in dolžnosti vladarjev.

13. Pismo sv. očeta z dné 6. pros. l. 1886. pruskim škofom govori o cerkvenih zadevah.

14. Pismo sv. očeta z dné 22. grud. l. 1887. škofom bavarskim, govori o cerkvenih stvareh.

15. Okrožnica z dné 20. rožnika l. 1888. razpravlja o *človeški prostosti* proti racionalizmu in liberalizmu in kaže razmerje prostosti do postave in milosti, razne vrste prostosti in pretirano prostost.

16. Pismo sv. očeta z dné 25. grudna l. 1888. govori o *krščanskem življenju* ob priliki 50-letnice mašništva Leonovega.

17. Pismo sv. očeta z dné 5. vel. travna l. 1888. je pisano do brazilskih škofov *zoper suženstvo*.

18. Okrožnica z dné 10. prosinca l. 1890. govori o *dolžnostih kristijanov* v zasebnem in javnem življenju, kaj treba storiti, kaj treba opustiti, da izpolnimo vsestransko svoje dolžnosti.

19. Okrožnica z dné 20. listopada l. 1890. je pisana *zoper suženstvo v Afriki*; vnema za podporo afriških misijonov.

20. Okrožnica z dné 20. listopada l. 1890. priporoča *češčenje in družbo sv. družine*.

21. Pismo sv. očeta z dné 3. sušca l. 1891. bodrí avstrijske škofo k jedinstvi, vstrajnosti in neumornemu delu za blagor ljudstva.

22. Okrožnica z dné 25. vel. travna l. 1891. je krasno pisana na *korist delavcem in obrtnikom*, ki je vzbudila silno gibanje in družabno preosnovo postavila na trdna tla.

23. Okrožnica z dné 22. kimovca l. 1891. priporoča iz nova *sv. rožni venec*, v katerega stavi svoje upanje in se nadeja zmage sv. cerkve na zemlji.

24. Pismo do škofov Nemčije in Avstrije z dné 12. kimovca l. 1891., je pisano *zoper dvoboje*.

25. Pismo z dné 16. rožnika l. 1891. do škofov Španije, Italije in Amerike je dano o priliki *400 letnice Kolumbove*.

26. Okrožnica z dné 8. kimovca l. 1892. priporoča *molitev sv. rožnega venca* posebno za notranje prerodenje kristijanov.



27. Pismo sv. očeta do italijanskih škofov z dné 8. grudnia l. 1892., je pisano zoper *hudožno rovanje prostozidarjev*.

28. Pismo z dné 24. rožnika l. 1893. ustanavlja redno hierarhijo v Indiji in poseben kolegij za odgojo klerikov.

29. Okrožnica z dné 8. kimovca l. 1893. priporoča *molitev sv. rožnega venca* zoper duševno lenobo, strah pred trpljenjem in malomarnost gledé na večnost.

30. Sloveča okrožnica z dné 8. listopada leta 1893. razpravlja o *učanju in razlaganju sv. pisma*. Ta okrožnica je za katoliško vedo velikega pomena.

31. Pismo sv. očeta z dné 23. prosinca l. 1894. govori o *600letnici lavretanske hišice*.

32. Pismo z dné 19. sušca leta 1894. do poljskih škofov je krasno navodilo in bodrilo, kako jim bo ravnati v težkih in hudih časih.

33. Pismo z dné 20. rožnika leta 1804. je pisano na vse vladarje in narode v zahvalo za častitke in darilo o 50 letnici škofovstva z vabilom k verski jedinstvi.

34. Okrožnica z dné 8. kimovca l. 1894. iz nova priporoča *sv. rožni venec*.

35. Pismo sv. očeta z dné 18. listopada l. 1894. govori o *rabi in ohranjanju orijentalnih obredov* v cerkveni liturgiji.

36. Okrožnica z dné 24. grudnia l. 1894. priporoča *podporo kongregacije za razširjanje vere v orijentu*.

37. Pismo sv. očeta z dné 5. vel. travna l. 1895. do vseh kristijanov vnema k posebnemu *češčenju sv. Duha* v pomoč sv. cerkvi.

38. Pismo sv. očeta z dné 14. mal. travna l. 1895. razpravlja o *zjedinjenju anglikanske cerkve z rimsko cerkvijo*.

39. Okrožnica z dné 5. kimovca l. 1895. priporoča *molitev sv. rožnega venca* v namen zjedinjenja vseh ločenih kristijanov z rimsko cerkvijo.

40. Pismo sv. očeta z dné 11. rožn. l. 1895. je pisano *do Koptov* z namenom, da bi se ločine *zjedinile s pravo cerkvijo*.

41. Pismo sv. očeta z dné 10. mal. srpana leta 1895. do Belgijcev meri na to, da se v pravih mejah vrši *krščansko-socijalna preosnova* človeške družbe.

42. Okrožnica z dné 29. rožnika l. 1896. govori o *zjedinjenju vseh verskih ločin z rimsko cerkvijo*. Jako krasen in veličasten spomenik skrbi in delovanja papeževega na korist sv. cerkve!

43. Pismo sv. očeta z dné 13. kimovca leta 1896. določa, da so redovi anglikanskih škofov neveljavni, in s tem končava dolgo pravdo o tem vprašanju.

44. Pismo sv. očeta z dné 1. vel. travna leta 1896. do ogerskih škofov ima navodilo, kako se jim je ravnati v kulturnem boju nasproti liberalni vladi.

45. Okrožnica z dné 9. vel. travna l. 1897. govori o *češčenju sv. Duha* kot pomočnika in voditelja sv. cerkve.

46. Okrožnica z dné 12. kimovca l. 1897. posebno gorko priporoča *molitev sv. rožnega venca*.

Poleg teh kratko omenjenih okrožnic in pisem je izdal sv. oče še mnogo pisem in odlokov, v katerih se določajo in snujejo nove škofije in misijonske pokrajine, sklepa pogodb z vladarji in urejajo mnogo-vrstne cerkvene razmere. Iz vseh odseva krepka odločnost, pa očetovska modrost in skrb za sv. cerkev.

Ako pregledamo še jedenkrat 20 letno delovanje sv. očeta papeža Leona XIII., moramo z veselim srcem hvaležni Bogu in Mariji Materi Božji zaklicati, da je sv. cerkev veliko pridobila pod njegovo modro vlado in sicer: 1. na ugledu pred svetom, pred knezi in narodi, kar kaže diplomatsko prijazno razmerje skoro do vseh držav, ki se vidoma boljša; 2. na notranji popolni osnovi. Ves svet je sedaj že razdeljen v redne škofije ali pa v misijonske pokrajine, tako da je vsem možno priti do spoznavanja resnice. 3. Razvila se je mogočno krščanska veda in umetnost, ki vzbujajo nado boljše bodočnosti. 4. Preosnova družabnega reda na temelju krščanskih načel se je začela in se bode dala dognati z božjo pomočjo. 5. Splošno se opaža med verniki večja vnema za molitev in druga dobra dela.

Na vse to danes gleda z resnim pa mirnim očesom častitljivi starček sv. oče Leon XIII.



Danes posebno čuti pomoč začetnika svete cerkve Jezusa Kristusa in mogočno varstvo Matere Božje.

Po človeško seveda so papežu Leonu XIII., 88 letnemu starčku, dnevi življenja šteti, ven-

dar smemo upati, da mu vsemogočni Bog dá doživeti še kaj veselega za sv. cerkev, da bode tudi na tem svetu imel nekoliko povračila za 20 letni trud v sv. cerkvi.

Slava Leonu XIII!

## Književnost.

### Slovenska književnost.

Knjige družbe sv. Mohorja za leto 1898.

*Koledar družbe sv. Mohorja za leto 1898.* Str. 128 + 80. — Bogato založen kakor po navadi je tudi letos naš dični koledar. Ni nam namen, tudi ni potrebno, naštevati in hvaliti vseh spisov, ker to bi bilo nositi vodo v Savo. Radi priznavamo, da so vsi objavljeni spisi dobri in vredni objave, a omenjamo še posebej, da so nam vrlo ugajali sestavki: „Cesarska pesem“, ki je ne samo temeljit, ampak tudi zares poljuden opis; „Vmeščanje koroških knezov na Gosposvetskem polju“, ki je znamenita črtica iz domače zgodovine; „Zlatomašnik Frančišek Lavrenčič“, ki je prijazen spomin zaslužnega moža, „Irenej Friderik Baraga“, ki je tehten in cenjen donesek k življenjepisu velikega našega rojaka; „Za brata“, ki je za ljudstvo res vzgledna povest; običajni „Razgled po katoliških misijonih“, katerega vedno tako radi beremo, in dva jako praktična, primerna sestavka o viničarstvu pa zidanju domačih poslopij, ki sta vse hvale vredna. Ako vrh tega še omenjamo prav lepe pesmi in obilo lepih podob, povedali smo ob kratkem — res le ob kratkem! — vse, kar nam je na srcu ob tej lepi knjigi. Poznamo mnogo lepših koledarjev, ki jih imajo veliki narodi, in ki zahajajo v številu pol milijona ali še več med narod: toda ne poznamo tako porabno in koristno sestavljenega, kakor je naš.

L.

*Poljedelstvo.* Slovenskim gospodarjem v pouk spisal Viljem Rohrman, strokovni učitelj na deželni kmetijski šoli na Grmu. I. del splošno poljedelstvo. 8°. Str. 144. — Ta knjiga ne samo da ni odveč, marveč je jako potrebna za napredek našega naroda, katerega večina se bavi bolj ali manj s poljedelstvom. Tudi poljedelstvo hitro napreduje, potrebe in razmere se predrugačujejo, torej se ne more reči, da nam zadostuje dosedanje poljedelsko slovstvo. — Naša knjiga meni jako ugaja; gledé na preproste kmetijske bralce pa sodim, da je zanje pisana previsoko. Naš kmet ima bistro glavo, toda nima učenosti. Zato ne umeva tega, kar se opira na znanstvo. Zato se bojim, da ne bo rad čital te nekoliko težke knjige. Kjer pa ali potovalni učitelj, ali pouk v kme-

tiških zadrugah pride kmetu na pomoč, tamkaj se bo vnel za čitanje in polagoma premagal težave. Vendar želimo, naj bi bili naslednji zvezki pisani bolj po domače.

Agricola.

*Slučaji usode.* Roman. Spisala Pavlina Pajkova. V Gorici. Tiskala in založila „Goriška Tiskarna“ A. Gabršček. 1897. 8°. Str. 343. Cena 72 kr. — Čuli smo že razne glasove o tem romanu. Ker smo na jedni strani popolnoma prepričani o najboljših namenih naše neutrudljive pisateljice in priznavamo temu romanu tudi нравno vrednost, a ker na drugi strani ne moremo biti zadovoljni z njegovo tehniko in obliko, zato bi pač najrajši molčali o tem pojavu. A časnikarska dolžnost in želja bralcev nas sili, naj povemo o njem svojo misel.

Naš roman ima dobro нравno podlago, pošteno vsebino in čist namen. Nasproti sedaj navadnemu označevanju ženskega spola, kakor da je njega glavna moč na čutni strani, kaže pisateljica, da se ženski spol lahko odlikuje tudi z duševnostjo in z značajem. Mnogokratni prevrati v razvoju dejanja, široko razpletena delavnost oseb, lahkotno gibanje v raznih krogih — vse to deluje prijetno na bralca. Zadovoljni pa nismo — že takoj z naslovom ne. Vera in pamet ne pripoznavata niti usode niti slučajev. Dogodki, ki so sami slučajji, v katerih ni previdnosti božje, ne morejo nikakor biti predmet prave zgodovine, tudi ne za vzgled ali za svarilo ali za nauk. Opisovanje slučajev je — igrača. — Da razvoj naše povesti ne ugaja zahtevam srednjega — ne pravim novega! — romanopisja, priznava mi brezdvomno vsak veščak. Opisovanje je semtertje čudno, okorno, da se vidi naglica. — Najmanj pa moremo pohvaliti jezikovno obliko. Da ne govorim o slovniških napakah, o nepravilni rabi sedanjika, perfektivnih in imperfektivnih, prehajalnih in neprehajalnih glagolov, (n. pr. „okrevati koga“), omenjam, da je na mnogih mestih čisto tuj, nemški slog, n. pr.: „Ženske vaše vrste so iskane, dvorjene, občudovane, oboževane, a ne ljubljene, ker niso čislane“ (str. 183.), drugodi je vsaj nenavaden.

Radi priznavamo pisateljici lepe vrline, toda nezizprošno zahtevamo, da se piše slovenska knjiga v